

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛІСТИКА, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

УДК 343.1

DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2026-1-11>

Вульчин Маркіян Володимирович,

аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики
факультету № 1

Львівського державного університету внутрішніх справ,

вулиця Городоцька, 26, Львів, 79000, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-7540-6053>

ОСОБЛИВОСТІ ДОКАЗУВАННЯ ПІДСТАВ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

***Анотація.** У статті на підставі аналізу положень концепції допустимості обмежень прав і свобод людини, теорії доказування, функціонального призначення запобіжних заходів у кримінальному провадженні, їх нормативно-правової регламентації та практики застосування під час досудового розслідування в умовах воєнного стану розкриті особливості доказування підстав застосування запобіжних заходів. Визначено, що доказування підстав застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування в умовах воєнного стану здійснюється в рамках екстраординарного порядку збирання доказів та їх дослідження слідчим суддею, визначеного нормативними приписами ст. 615 КПК України, за умови неможливості здійснити такі процесуальні дії в порядку, визначеному главою 18 КПК України. Підтримана точка зору щодо неможливості застосування при оцінці фактичних даних, які можуть виступити підставами для застосування запобіжних заходів, стандарту доказування «поза розумним сумнівом». На підставі вивчення ухвал слідчих суддів щодо обрання запобіжних заходів з'ясовано, що у порівнянні з іншими процесуальними рішеннями, для визначення підстав їх застосування використовуються два стандарти доказування: «обгрунтована підозра» щодо з'ясування наявності фактичних даних, які є достатніми для переконання об'єктивного та стороннього спостерігача, що особа могла вчинити правопорушення, у якому її підозрюють; «достатня підстава» – для встановлення наявності ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений може здійснити дії, передбачені частиною першою ст. 177 КПК України, а також інших обставини, які впливають на обрання виду запобіжного заходу, наведених у ст. 178 КПК України. Визначені типові підстави застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування у ситуації, пов'язаній із затриманням особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення в результаті здійснення невідкладних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, та у ситуації, коли повідомлення особі про підозру здійснюється в результаті тривалого процесу збирання доказів її провини у вчиненні кримінального правопорушення.*

***Ключові слова:** кримінальне провадження, запобіжні заходи, підстави застосування запобіжних заходів, ризики, докази, доказування, досудове розслідування, права людини, воєнний стан.*

Vulchyn Markiiian. Peculiarities of proving the grounds for applying preventive measures during the pre-trial investigation under martial law

***Abstract.** The article, based on the analysis of the provisions of the concept of admissibility of restrictions on human rights and freedoms, the theory of evidence, the functional purpose of preventive measures in criminal proceedings, their regulatory and legal regulation and the practice of application during pre-trial investigation under martial law, reveals the peculiarities of proving the grounds for applying preventive measures. It is determined that proving the grounds for applying preventive measures during pre-trial investigation under martial law is carried out within the framework of the extraordinary procedure for collecting evidence and its examination by the investigating judge, determined by the*

regulatory provisions of Article 615 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine, provided that it is impossible to carry out such procedural actions in the manner prescribed by Chapter 18 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine. The point of view is supported regarding the impossibility of applying the standard of proof "beyond reasonable doubt" when assessing factual data that may serve as grounds for applying preventive measures. Based on the study of the decisions of investigating judges on the selection of preventive measures, it was found that, in comparison with other procedural decisions, two standards of proof are used to determine the grounds for their application: "reasonable suspicion" to establish the presence of factual data that are sufficient to convince an objective and impartial observer that a person could have committed the offense of which he is suspected; "sufficient grounds" to establish the presence of risks that give sufficient grounds for the investigating judge, court to believe that the suspect, accused, convicted person may commit the actions provided for in Part One of Article 177 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, as well as other circumstances that influence the selection of the type of preventive measure listed in Article 178 of the Criminal Procedure Code of Ukraine. Typical grounds for applying preventive measures during a pre-trial investigation have been identified in a situation related to the detention of a person on suspicion of committing a criminal offense as a result of urgent investigative (search) and other procedural actions, and in a situation where a person is notified of suspicion as a result of a lengthy process of collecting evidence of his guilt in committing a criminal offense.

Key words: criminal proceedings, preventive measures, grounds for applying preventive measures, risks, evidence, substantiation, pre-trial investigation, human rights, martial law.

Вступ. Застосування запобіжних заходів спрямоване на гарантування ефективності досудового розслідування, судового розгляду шляхом запобігання засобами кримінально-процесуального примусу ухиленню підозрюваного, обвинуваченого від кримінального переслідування або перешкоджання здійсненню процесуальних дій, реалізації процесуальних рішень. Запобіжні заходи виступають невід'ємною складовою кримінальної процесуальної діяльності, в рамках якої здійснюється доказування обставин події кримінального правопорушення та провини особи (осіб) у його вчиненні в умовах потенційної або такої що чиниться протидії кримінальному провадженню.

Концепція допустимості обмежень прав і свобод людини, сформульована на нормативно-правовому рівні у статтях 22, 23, 24, 29, 30–36, 39, 63, 64 Конституції України, виходить з уявлень, що при здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві (ст. 29 Загальної декларації прав людини від 10 грудня 1948 року). Як зазначає М. В. Савчин, звертаючи увагу на принцип верховенства права, обмеження прав людини має відповідати критеріям: 1) легітимної мети; 2) необхідності

у демократичному суспільстві; 3) пропорційності [1, с. 291–292].

Рух кримінального провадження неможливий без застосування обмежень прав і свобод людини, тому що кримінальні правопорушення вчиняються не заради того, щоб нести за них відповідальність. Одними з ключових проблем в застосуванні таких обмежень у формі запобіжних заходів є визначення у кримінально-процесуальному законі їх системи, підстав застосування та формування відповідної до закону практики застосування. Остання виступає об'єктивним мірилом дотримання або ні засади верховенства права. У конкретному кримінальному провадженні застосування запобіжного заходу має ґрунтуватися на фактичних (ч. 6 ст. 132 КПК України) та юридичних підставах (ч. 1 ст. 132 КПК України). Процес доказування наявності фактичних підстав для застосування запобіжних заходів неодноразово привертав увагу О. Н. Агакерімова, І. В. Гловок, В. А. Завтура, Д. В. Колодчина, А. В. Панової, К. О. Середи, В. І. Фаринника, Т. Г. Фоминої, О. С. Шелякіна, О. В. Шульги та інших науковців. Однак, спеціальної оцінки практики доказування підстав застосування запобіжних заходів в умовах воєнного стану не здійснювалося, що й обумовило визначення *такої мети нашого дослідження*.

Матеріали та методи. Методологія дослідження ґрунтується на аналізі норм КПК України, в яких реалізовані доктринальні підходи до визначення обґрунтованої підозри та

ризиків протидії кримінальному провадженню підозрюваним, обвинуваченим в умовах воєнного стану. Вона поєднує методи нормативно-правового аналізу та порівняльно-правовий метод, завдяки яким здійснено визначення системи та змісту норм кримінально процесуального законодавства, що містять приписи щодо правових підстав, а також щодо порядку одержання та доказування наявності фактичних підстав застосування запобіжних заходів. Методи вибірки, аналізу та структурно-логічний забезпечили вивчення змісту процесуальних рішень щодо застосування запобіжних заходів для визначення ризиків та обґрунтування їх фактичними даними, одержаними у кримінальному провадженні.

Результати. Пізнання обставин події кримінального правопорушення здійснюється з моменту одержання даних про подію кримінального правопорушення із заяв (повідомлень) про нього до прийняття в залежності від результатів доказування підсумкових процесуальних рішень щодо кримінального провадження або на стадії досудового розслідування, або судового розгляду. Для забезпечення якості прийняття процесуальних рішень в теорії кримінального процесу вироблені стандарти доказування. Формування таких стандартів, було обумовлене потребою забезпечити доказування у кримінальному провадженні інструментами оцінки доказів для прийняття обґрунтованих доказами законних процесуальних рішень. Доказування у кримінальному провадженні за визначенням В. Т. Нора представляє собою пізнавальну діяльність, має ретроспективний, опосередкований характер. Воно відбувається в екстремальних умовах, через те, що законодавець ставить перед суб'єктами провадження завдання, вирішення яких здійснюється в умовах «процесуальної економії» (протягом визначених строків; із обмеженими пізнавальними можливостями (тільки засобами, встановленими законом); із обмеженими, як правило, кадровими, науково-технічними, матеріальними і фінансовими ресурсами) [2, с. 7]. В теорії кримінального процесу вироблені стандарти доказування – «обґрунтована підозра», «достатня підстава»

та «поза розумним сумнівом». Перші два в основному працюють на стадії досудового розслідування, допускаючи певний рівень вірогідності у твердженнях в обґрунтування прийняття процесуального рішення. Третій – під час постановлення остаточного судового рішення та передбачає, що сукупність обставин справи, встановлена під час судового розгляду, виключає будь-яке інше розумне пояснення події, яка є предметом судового розгляду, крім того, що інкримінований злочин був вчинений і обвинувачений є винним у вчиненні цього злочину [3, с. 14–16; 4].

І. В. Гловюк та А. С. Степаненко в результаті аналізу практики ЄСПЛ вірно зазначають, що використання стандарту доказування «поза розумним сумнівом» зробило би практично неможливим застосування заходів кримінально-процесуального примусу як під час досудового розслідування, так і під час судового розгляду [3, с. 17]. Аналогічну позицію займає і В. А. Завтур [5, с. 12]. Очевидно, що стандарти доказування «обґрунтована підозра» та «достатня підстава» широко використовуються під час досудового розслідування. Проблема полягає у тому, як вони комбінуються в процесі доказування підстав застосування запобіжних заходів, зокрема, в умовах воєнного стану? Для того, щоб це з'ясувати необхідно повернутися до наведених нами вище положень щодо природи, умов доказування у кримінальному провадженні та запрограмованих в КПК України алгоритмів застосування запобіжних заходів і обсягів фактичних даних, які можуть бути одержані на момент прийняття процесуального рішення щодо застосування запобіжного заходу.

В КПК України сформований ординарний (статті 176–206-1, 370–372, 374, 377, 392–412, 422–423 КПК України) та екстраординарний порядок застосування запобіжних заходів (статті 615, 616 КПК України). Останній містить особливі, виключно для умов воєнного стану порядки одержання доказів проведенням окремих слідчих (розшукових) дій, затримання підозрюваних, вручення повідомлення про підозру, організації та розгляду клопотань слідчого, прокурора щодо обрання запобіж-

ного заходу затриманим особам, а також додаткові підстави для продовження, зміни та скасування запобіжних заходів.

Перша типова ситуація доказування підстав застосування запобіжного заходу, пов'язана із затриманням особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення в результаті здійснення невідкладних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій. В умовах воєнного стану, коли в ординарному порядку у строк, встановлений ст. 278 КПК України, вручити повідомлення про підозру не представляється за можливе він може бути продовжений з двадцяти чотирьох до сорока восьми годин (ч. 7 ст. 615 КПК України). Ці строки суттєво обмежують сторону обвинувачення в можливостях не тільки щодо збирання доказів, які є достатніми для констатації у повідомленні про підозру взаємозв'язку діянь особи з подією кримінального правопорушення та суспільно небезпечними наслідками, а й наявності ризиків вчинення затриманою «за гарячими слідами» особою дій, передбачених ч. 1 ст. 177 КПК України. Аналіз положень ч. 2 ст. 177 КПК України та ст. 178 КПК України дає підстави для виділення трьох груп підстав для застосування запобіжного заходу: 1) наявність обґрунтованої підозри; 2) наявність ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений може здійснити дії, передбачені частиною першою цієї статті; 3) інші обставини, які впливають на обрання виду запобіжного заходу. Відповідно збирання та оцінка одержаних доказів щодо першої групи підстав здійснюється за стандартом «обґрунтована підозра», а щодо другої та третьої – «достатня підстава», що підтверджується результатами вивчення 234 ухвал слідчих суддів судів Донецької, Харківської, Херсонської, Запорізької областей щодо обрання запобіжних заходів, постановлених протягом 2022–2026 років. На сьогодні в цілому типовою є практика відображення в таких процесуальних рішеннях окремими інформаційними блоками:

– суджень щодо обґрунтованості підозри з наведенням джерел доказів, які при їх оцінці судом можуть переконати об'єктивного та сто-

роннього спостерігача в наявності достатніх даних про те, що особа могла вчинити правопорушення, у якому її підозрюють;

– визначення судом конкретних ризиків, з числа передбачених у ч. 1 ст. 177 КПК України, для запобігання реалізації яких ухвалюється процесуальне рішення щодо застосування обраного судом запобіжного заходу, з наведенням даних, які обґрунтовують їх існування. При чому, як підтвердження реальності ризику можуть наводитися інтерпретація обставин, неведених у ст. 178 КПК України.

Узагальнення вивчених нами ухвал слідчих суддів дозволяє констатувати, що у випадках обрання запобіжного заходу особі, затриманій за підозрою у вчиненні злочину, типовим є визначення судом наявності ризиків, передбачених пунктами 1 (переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду), 3 (незаконно впливати на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у цьому ж кримінальному провадженні), 5 (вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжити кримінальне правопорушення, у якому підозрюється, обвинувачується) ч. 1 ст. 177 КПК України. Це пов'язане з тим, що наявність таких ризиків може бути встановлена під час проведення початкових слідчих (розшукових), інших дій пошуково-пізнавального характеру, які здійснюються до розгляду слідчим суддею клопотання щодо обрання запобіжного заходу – допити потерпілого, свідків, підозрюваного, особистий обшук затриманої особи, обшук житла чи іншого володіння особи, одержання інформації за запитом про притягнення затриманої особи до кримінальної, адміністративної відповідальності. Узагальнення проаналізованих нами ухвал слідчих суддів дозволяє виділити типові аргументи сторони обвинувачення щодо наявності ризиків:

– за п. 1 ст. 177 КПК України – виходячи з наявності обґрунтованої підозри у вчиненні тяжкого/особливо тяжкого злочину, у зв'язку із чим, розуміючи тяжкість понесення покарання у разі визнання підозрюваного винним у вчиненні інкримінованого злочину, за відсутності міцних соціальних зв'язків – останній може

переховуватись від органу досудового розслідування та суду з метою уникнення покарання;

– за п. 3 ст. 177 КПК України – оскільки підозрюваний, перебуваючи на свободі, усвідомлюючи, що доведення його вини буде відбуватися під час досудового розслідування здійсненням допитів потерпілого, свідків, його співучасників, для перешкодження одержанню від них достовірних показань, може здійснити вплив на них вчиненням насильницьких дій чи погроз їх застосування;

– за п. 5 ст. 177 КПК України – в різних комбінаціях обставин: підозрюваний не має постійного джерела доходу, відсутність соціальних зв'язків, які можуть забезпечити життєві потреби особи, наявність судимостей, можливість доступу підозрюваного до знарядь вчинення кримінального правопорушення, яке було ним вчинене, за умови залишення його на свободі – що може виступити спонукою вчинити нове кримінальне правопорушення або продовжити вчинення аналогічних інкримінованому йому.

Слід зазначити, що в числі узагальнених нами ухвал слідчих суддів щодо обрання запобіжних заходів зустрічаються, хоч і в незначній кількості – 16% ухвал, у яких судом констатується при обранні запобіжного заходу підозрюваним, затриманим в порядку ст. 208 КПК України, наявність ризиків, передбачених у пунктах 1–5 ч. 1 ст. 177 КПК України. Для окремих категорій кримінальних проваджень, у яких затримання особи в порядку статті 208 КПК України відбувається в результаті документування її протиправної діяльності, наприклад, кримінальні провадження за статтями 263, 368, 309 КК України, наявність таких ризиків може бути обґрунтована матеріалами кримінального провадження. Однак, зустрічаються випадки, коли особу затримали за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення в результаті здійснення невідкладних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, наприклад, після вчинення нею злочину, наприклад, передбаченого статтями 121, 296 КК України, а в ухвалі про обрання запобіжного заходу зазначено наявність всього спектру ризиків, передбачених

ч. 1 ст. 177 КПК України, аргументи щодо наявності яких не мають взаємозв'язку з матеріалами кримінального провадження.

Друга типова ситуація, коли повідомлення особі про підозру здійснюється в результаті тривалого процесу збирання доказів її провини у вчиненні кримінального правопорушення через те, що на початку досудового розслідування або не були відомості про особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, або хоча відомості про особу, яка могла вчинити кримінальне правопорушення, були у сторони обвинувачення, однак не було достатніх підстав для затримання такої особи на підставі ст. 208 КПК України. Для забезпечення встановлення судом обґрунтованості підозри та наявності ризиків та інших обставин, що обумовлюють ініціювання та обрання певного виду запобіжного заходу, в сторони обвинувачення є значно більше часу та можливостей в застосуванні для цього різноманітних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій. В результаті як кількісні, так і якісні параметри доказової бази збільшуються. У вивчених ухвалях слідчих суддів до джерел фактичних даних, наведених для першої ситуації в залежності від особливостей доказування обставин події певного виду кримінального правопорушення та причетності особи до неї можуть додаватися протоколи одночасних допитів двох чи більше раніше допитаних осіб, слідчого експерименту, негласних слідчих (розшукових) дій, висновки судових експертиз, тощо. Відповідно під час досудового розслідування у такій ситуації можуть бути одержані дані, які свідчать про спроби підозрюваної особи чи успішно здійснені нею дії, спрямовані на знищення, приховування або спотворення певних речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення (п. 2 ч. 1 ст. 177 КПК України). Також можуть бути одержані дані, які дають достатні підстави вважати, що особа має можливість перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином (п. 4 ч. 1 ст. 177 КПК України) – підробка документів, речей з метою спростування доказів сторони обвинувачення, використання службового становища чи особистих зв'язків для впливу на слідчого,

прокурора, слідчого суддю, організація розповсюдження через засоби масової інформації недостовірних відомостей про обставини події кримінального правопорушення, дії сторони обвинувачення, тощо.

Опційним для умов воєнного стану є проведення судових засідань в режимі відеоконференції, коли через знаходження суду в зоні ведення активних бойових дій та небезпеку доставити затриману особу до слідчого судді, суду у строк, передбачений ст. 211 КПК України, не є можливим. У таких випадках суд має ухвалити відповідне процесуальне рішення, а сторона обвинувачення має забезпечити своєчасне надання стороні захисту копій клопотання щодо обрання особі запобіжного заходу та копії матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує доводи клопотання, а також перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час судового розгляду щодо обрання запобіжного заходу (ч. 3 ст. 184 КПК України). Зазначимо, що для забезпечення доказування підстав застосування запобіжного заходу у виключно переважній більшості випадків перед слідчим постає завдання забезпечити не тільки виготовлення та надання таких документів, а й підтвердження того, що стороні захисту, надані копії клопотання та матеріалів, якими

обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу.

Висновки. Доказування підстав застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування в умовах воєнного стану здійснюється в рамках екстраординарного порядку збирання доказів та їх дослідження слідчим суддею, визначеного нормативними приписами ст. 615 КПК України, за умови неможливості здійснити такі процесуальні дії в порядку, визначеному главою 18 КПК України.

Вивчення ухвал слідчих суддів щодо обрання запобіжних заходів свідчить, що у порівнянні з іншими процесуальними рішеннями, для визначення підстав їх застосування використовуються два стандарти доказування:

– «обґрунтована підозра» щодо з'ясування наявності фактичних даних, які є достатніми для переконання об'єктивного та стороннього спостерігача, що особа могла вчинити правопорушення, у якому її підозрюють;

– «достатня підстава» – для встановлення наявності ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений може здійснити дії, передбачені частиною першою ст. 177 КПК України, а також інших обставин, які впливають на обрання виду запобіжного заходу, наведених у ст. 178 КПК України.

Список використаних джерел:

1. Савчин М. В. Сучасні тенденції конституціоналізму у контексті глобалізації та правового плюралізму : монографія. Ужгород : Рік-У, 2018. 440 с.
2. Нор В. Т. Істина у кримінальному судочинстві: ідея, догма права, реалізація. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2010. №2. URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2010/n2/10nvtpr.pdf>
3. Гловік І. В., Степаненко А. С. Стандарт доказування «обґрунтована підозра» у кримінальному провадженні. *Правова позиція*. 2018. № 1 (20). С. 13–20.
4. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 31 липня 2024 року у справі № 742/3620/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120860282>.
5. Завтур В. А. Особливості доказування при розгляді та вирішенні слідчим суддею та судом клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження : дис... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса, 2018. 251 с.

References:

1. Savchyn, M. V. (2018). Suchasni tendentsii konstytutsionalizmu u konteksti hlobalizatsii ta pravovoho pliuralizmu [Modern trends in constitutionalism in the context of globalization and legal pluralism] : monohrafiia. Uzhhorod : Rik-U, pp. 440. [in Ukrainian].
2. Nor, V. T. (2010). Istyna u kryminalnomu sudochynstvi: ideia, dohma prava, realizatsiia [Truth in criminal proceedings: idea, legal dogma, implementation]. *Chasopys Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia"*. Seriiia "Pravo". № 2. URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2010/n2/10nvtpr.pdf> [in Ukrainian].

3. Hloviuk, I. V., Stepanenko, A. S. (2018). Standart dokazuvannia "obgruntovana pidozra" u kryminalnomu provadzhenni [The standard of proof is "reasonable suspicion" in criminal proceedings]. *Pravova pozytsiia*. № 1 (20). pp. 13–20 [in Ukrainian].

4. Postanova Kasatsiinoho kryminalnoho sudu Verkhovnoho Sudu vid 31 lypnia 2024 roku u spravi № 742/3620/21 [Resolution of the Cassation Criminal Court of the Supreme Court of July 31, 2024 in case No. 742/3620/21]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120860282> [in Ukrainian].

5. Zavtur, V. A. (2018). Osoblyvosti dokazuvannia pry rozghliadi ta vyrishenni slidchym suddeiu ta sudom klopotan pro zastosuvannia zakhodiv zabezpechennia kryminalnoho provadzhennia [Peculiarities of evidence when considering and deciding by the investigating judge and the court on applications for the application of measures to secure criminal proceedings]. *Doctor's thesis*. Odesa. p. 251. [in Ukrainian].

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 30.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 03.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.04.2026